

malika, ki se zove „liberalizem“ tako, kakor „lucis a non lucendo“. Ti bodo gotovo radi priskočili pomagat pri ustanovitvi ustave take, ki pripoznava pravice posamnih dežel, in bili bi velika pridobitev federalistom, če ima tudi še kateri izmed njih kako „liberalno muho“.

Gotovo koristen in potreben bi bil toraj shod možakov opozicijske stranke, za katerega ni ga ugodnejšega časa, kakor sedanj.

Al pred shodom potrebno je eno: to je program, ki bi natanko načrtal načela federalistična.

Se ve, da vse ne gre po enem kopitu, zato bi se rešitev posameznih vprašanj prepustiti morala dotičnim zastopnikom. Še le, če bi se o tem osnoval natančen program, bilo bi mogoče, da bi se pod novo zastavo zbrale vse politične stranke, ki so nezadovoljne s sedanjo sistemo. Da bi se to zgodilo, bila bi taka skupnost moč, katera bi se ne dala prezirati več v Avstriji, vzlasti če jej pripade še slovanska Bosna in Hercegovina. Zato rečemo še enkrat: ni bilo še časa tako ugodnega za združenje vseh opozicijskih strank, kakor je sedanj.

Naj so nasledniki sedanjega ministerstva kakoršne koli barve, toliko je gotovo, da se „ustavoverna“ stranka čez prihodnje volitve za državni zbor vzdržala ne bo.

Iz teh vzrokov bi bilo pač želeli, da bi se vresničil shod federalistov, a le s programom poprej natanko določenim, ki bi obsegal v sebi vse želje sedanjemu sistemu protivnih strank.

## Poslednje znamenje Avstrije.

Enojne Dunajske banke, ki je imela imé „Nationalbank“, ni več. Razcepljena je na dvojno: Avstrijsko in Ogersko. S tem razcepom je pa konec vzelo zadnje znamenje stare Avstrije, in dualizem se bode urinil v poslednjo koč, kjer se hrani bankovec v predalu.

Kmetiču, kateri v pôtu svojega obraza orje, delavcu, ki se trudi za kóšček kruha, kakor sploh vsem, ki so oddaljeni od javnega življenja, je bilo monarhije razcepljenje na dva dela leta 1867. še vedno neznan, kajti državni organizem je še vedno deloval s starim načinom. Posebno pri kmetu se strinja državljansko življenje, državljanska družbenost s podobo svetlega cesarja, na grb, katerega kaže denar, na besede utisnene bankovcem. Do zdaj je ostala pri drobižu stara oblika, ako je tudi na Avstrijskih novcih bil tekst nemšk in na Ogerskih ogersk, al zdaj, ko se prestvari Dunajska banka v Avstrijsko-ogersko banko, izgubodo papirnati bankovci svoj dosedanji jeditostini značaj, katerega so imeli več, nego polstotine let. Avstrijski dvojni orel, kateri se je bliščal na novcih monarhije in je na njih daleč čez temno-žolte mejne kole razprostiral svoje peroti, katerega ste obe poluti pozdravljali kakor starega znanca, ki je Avstrijancu celó v oddaljene kraje svetá prinašal svoje pozdrave, izginil bode zdaj z bankovcev in se umaknil podobi, o kateri lesorezci še niso edini, kako naj bi naslikali dualizem. Povsodi se bode znalo, da ni več Avstrijske, ampak da je Avstrijsko-ogerska monarhija.

Kakor slišimo, se sedaj posvetujejo, kako šen obraz naj imajo bankovci nove Avstrijsko-ogerske banke. Možje Dunajske banke bi radi, da bi bili bankovci potiskani samo po eni strani, menda zato, ker bi se lagljeje poznali ponarejeni bankovci, ako je papir natiskan le po eni strani, posebno bi to dobro bilo, ako so bankovci že nekoliko oglojeni. A vladi nasproti zahtevate, da ima biti tekst na eni strani nemšk, in na drugi ogersk. Kakor predlaga banka,

bi bila tiskana polovica bankovca nemški, a druga ogerski in na sredo bi imela priti inicijala do sedaj še ne izumjenega Avstrijsko-ogerskega državnega grba. Beseda v raznih deželnih jezicih na dosedanjih državnih bankovcih odpade. Ravno tako odpadejo inicijale deželnih grbov. Čehi, Poljaci, Rumuni, Rusini, Italijani, Dalmatini, Hrvatje, kakor sploh vsi drugi národi — razven Nemcev v Avstriji in Magjarov na Ogerskem — vsi so izbrisani iz zastopništva bodočih novčnih znamenj. Tudi državnim bankovcem se bode napravil takošen obraz, namreč le vseizveličavni nemški in ogerski tekst. Vsak Avstrijan mora tedaj umeti čitati nemško in ogersko, da bode popolnem razumeval nove bankovce. Res, da posebna ljubezen do 17 milijonov Slovanov v naši monarhiji se s to prestrojitvijo ne javi! Pri dosedanjih bankinih bankovcih je bilo ljudstvo že vajeno nemškemu tekstu, državni bankovci pa so imeli kot posebno znamenje tiskane besede v vseh deželnih jezicih tako, da so mogli Slovani in Italijani v svojem maternem jeziku čitati pomembo bankovčev. Ker to sedaj odpade, bode se treba vsakomu ozirati na arabske številke.

Tako čedalje pojema častitljiva starodavna Avstrija; nikjer je ni več, kakor je grof Leon Thun v zbornici gosposki dobro rekel: dežele na uni strani Litave delajo Ogersko, na tej strani pa se imenujejo „die im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder!“

## Zabavno berilo.

### Iz sodnijskega življenja.

Po spominu starega skušenega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

#### Iz globočine morjá.

(Dalje.)

Brž drugi dan se podá, kakor je bil, k bankirju, o katerem je Spitler govoril. Ta ga res pridržuje in po strani pogledaje zapazi v bližnjem prostoru res fotografa, ki se zeló podviza, da bi dognal svoje delo. Da bi bila podoba njegova tim boljše zadeta, stoji Dolar nalašč prav pri miru; slednjič, ko je bilo vse gotovo, ga bankir odpravi z obljubo, da mu bo poslal brž naznanilo, ko se bo kdo s takimi nakaznicami oglasil, in da naj mu on (Dolar) pusti le številko hiše, v kateri stanuje, tñ. Dolar mu zapiše številko neke hiše v nasprotnem delu mesta, katero je videl enkrat na svojem sprehodu. Ker pa vsemu temu še prav ne upa, marveč misli, da bo bankir koga poslal za njim gledat, če bo res podal se v to hišo, se napoti tje in ko se prilično, prižigajoč si smodko, nazaj ozre, zapazi res, da nekod za njim leze. Na to gre dalje do iste hiše, katero je bankirju naznanil, stopi v vežo, malo počaka tam, potem pa, vtaknivši očali v žep, se podá po drugih potih do svojega stanovanja. Tñ si spremeni vnovič obraz in obleko in ko gre zopet s hiše, bi ga bil vsak gledal za dobro rejenega mladenča, ki nima ves ljubi dan nič družega opraviti, nego postopati po mestu. Kot tak nagovori dva ob voglu sloneča človeka, katerima je na raztrganih obrazih videti, da se dasta najeti za vsak posel, v slabi španjščini, katere se je bil tu že naučil, in ju praša, če mu hočeta storiti neko ljubav. Pri tem zažvenkljá s srebrom v žepu. Obraza spremenivši v prijazno kremženje pravita, da ju je volja služiti gospodu.

„Dobro! Jaz ne zahtevam veliko, a plačam dobro“, nadaljuje Dolar.

„O señor, razumiva“ — je obeh odgovor — „vam je kdo pri neki doni (ženski) napoti, o že razumiva — tako-le. (Pri tem pokažeta dvoje na obeh stranéh ostrih nož.) Ne bova zgrešila, zanesite se.“

„Motita se, prijatelja! Tega ne zahtevam, ker nisem prepričan še, ali tisti človek res zalezuje mojo dono. Marveč ravno to spaziti naj bo vajina naloga.“

Na to jima naznani Dolar bišo, kjer je Spitlerjevo stanovanje, jima tega natanko popiše in naroči, da ga neprenehoma eden izmed nju straži, a tako, da oni ne bo o tem nič zapazil; potem pa da mu sporočita, kam in kedaj kam gre. Zato dobi vsak po 3 srebernjake na dan, morda še več, kakoršno bo sporočilo. Junaka zadovoljno prikimata in prejmeta vsak po 5 srebernjakov naprej.

Dobro sta stražila, Dolar je zvedel za vsak korak, katerega je Spitler storil. Ali to je bilo drago, Dolar je preračunal, da s svojim denarjem na ta način ne bo dolgo shajal, ker ga je polovica že potrošena. Zato ga je jako razveselilo sporočilo enega najetih „junakov“, ki je na večer prišel povedat, da je straženi „señor“ ta dan bil pri treh bankirjih (bili so tisti, katere je imel Dolar zapisane), potem pa jel pospravljati po svojih sobah, kakor da bi mislil odpotovati. Dolar dá junaku 10 srebernjakov in naročivši mu, da naj jutri še ostreje pazi, se podá k luki in zvé tam, da ima brž drugo jutro odriniti parobrod preko Kube v Evropo na Španjsko. Hitro se dá peljati na ladijo in praša, če je še kak prostor prazen za popotnike.

„Prostora dovolj! V Evropo se je oglasil dozdej en sam popotnik z imenom „Schmid“, odgovori kapitan.

„Vpišite tedaj še mene“, pravi Dolar, kateremu srce veseja poskakuje.

Kapitan ga vpiše in mu veli drugo jutro zarano priti, ker z zoro odrine ladija. Dolar je res na vse zgodaj že z vso svojo pičlo popotno robo na ladiji in kmalu za njim se — kaka radost! — Spitler pripelje na parobrod. Piščalka zapiska in parobrod začne sopihati ter pomikati se v obširno morje.

Kako ravnati, da tiček ne uide s kleti, o tem Dolar še ni imel pravega načrta; za prvo se mu zdi potrebno, da Spitlerju ne pride prepogosto pred oči, kajti dasiravno je bil zeló spremenjen in ga Spitler v hiši Riparjevi prav za prav ni nikoli prav dobro videl, se mu je vendar varnejše zdelo, ogibati se ga kolikor mogoče; za drugo pa sklene kolikor mogoče marljivo opazovati Spitlerja, zato prosi kapitana, naj bi mu dal spalnico če mogoče blizo Schmida, ker oba potujeta v Evropo, tedaj najdalje izmed vseh drugih, in se bosta drug drug zega privadila. Kapitan vstreže tej želji in odkaže „Gutmanu“ (na to imé je imel namreč Dolar popotni list) čedno sobico tik Spitlerjeve; stena je bila tenka, tedaj je bilo mogoče kaj slišati, kar se je na oni strani godilo ali govorilo. Pozneje je pa Dolar v to steno v kotu še linico zvrtil in va-njo vteknil zamašek, katerega je izdrl, kedar je hotel Spitlerja z očesom opazovati. Na ta način se mu je posrečilo zvedeti, da ima hudodelnik ves denar v ameriškanskih velikih bankovcih zavit v dolgem, plošnatem, širokemu pasu podobnem mehurji z usnja in z gutaperko tako zalitem, da voda ni mogla nikakor do tega, kar je bilo v njem; ta mehur ali pas je imel noč in dan krog života na nagi koži opasan.

To vedeti je bilo za Dolarja najvažnejše, kajti na ta način se ni mogel zgubiti denar, dokler se bi Spitler sam ne zgubil. Prvi trenutek šine Dolarju misel v glavo, kapitanu vse razodeti ter na podlagi sodnijskih pooblastil in pisem zahtevati od njega, naj prime hudodelnika, mu odvzame denar, njega pa zapre in varuje ter ga v Evropi oddá gospôski. Toda to misel brž zopet

ovrže, ko se spomni hudih in britkih skušinj, katere je v Ameriki z gospôskami doživel. Varnejše se mu toraj zdi, gospôsko še le v Evropi, ko bo Spitler stopil na suho, klicati na pomoč, do tje pa ga le opazovati in skrbeti za to, da oni ne bo zapazil preteče mu nevarnosti. Oboje ni bilo ravno težko, kajti na ladiji je bilo razen nju še več popotnikov, tedaj se ga je lahko ogibal tem bolj, ker Spitler sam ni iskal nobenega znanstva, ampak je bil le rajši sam in je malo govoril.

(Dalje prihodnjič.)

## Naši dopisi.

Z Dunaja 13. junija. (*Ministersk „Atlant“ in pa Avstrijski „Rubikon“.*) Čitatelji naši na prvi pogled mojega napisa ne bodo razumeli, kaj hočem z „Atlantom“ in „Rubikom“; al brž jim bode stvar jasna, če jim imenujem ministra Stremayra in pa zasedo Bosne po naši armadi. Presvitli cesar je, kakor je bralcem „Novic“ že znano, odpoved sedanjega ministerstva tako rešil, da je takoj sprejel odpoved bolehnega ministra notranjih oprav barona Lasserja, vsem drugim pa veleval, naj ostanejo toliko časa, da bo druge imenoval na njena mesta, ministerstva predsednik knez Auersperg pa naj začasno nadomestuje barona Lasserja. Pokorni temu ukazu Njegovega veličanstva ostanejo tedaj začasno, al, trudni dela in omamljeni po silnih napadih celó lastnih svojih prijateljev v zbornici poslancev, gredó večidel na dopust (urlaub) okrepčat si dušo in teló. Knez Auersperg gré, dr. Glaser gré in tudi finančni minister de Pretis gré, — vse pa bode namestoval pl. Stremayr, ter bode po takem ob enem minister bogočastja in nauka, minister notranjih oprav in pravosodja, pa tudi še finančni minister. Nalogo, ki jo po takem na-se vzame dr. Stremayr, je kolosalna in mož mora biti res „Atlant“, ki si upa tako velikansk posel vzeti na svoje rame. Tako je izpričana beseda ministerskega „Atlanta“. — Avstrijski „Rubikon“ pa smemo po pravici imenovati Hrvaško-dalmatinsko mejo, kamor maršira zdaj naša armada, da zasede Bosno pod vodstvom slavnega poveljnika Filipovića, čegar pradedje bili so Bošnjaki. Naj bi črnorumeni zastavi Avstrijski bila sreča mila in dualistična preteklost se za zmirom izbrisala iz zgodovine Avstrijske!

V Gorici 14. julija. — Za tiste kraje v okraji Gradiščanskem, koder je bila toča, podaril je presvetli cesar 4000 gold.; oskrbnitvo tukajšnje zastavljavnice in hranilnice pa je odmenilo ubozim v dekanijah Černiče, Karmin, Gradišče, Št. Peter in Višk (tudi po toči več ali manj poškodovanim) 1400 gold. — Revščine se ne manjka pri nas; pa kaj za to?! Berite danes na priliko po naših uličnih ogljih: Povsod „ballo e sagra“ „sagra con ballo“ in kaj vem, kaj!?! Ljudje morajo vendar denarja imeti, pa tudi trdnega zdravja so, ker v toploti 23° R. plešejo — ne plešejo, ampak divjajo. Zdravstvene komisije včasih za vsako malenkost vsake sorte previdnostnih naredeb zaukažejo. Prva je ta, da šolski otroci na pr. ne smejo hoditi v cerkev, druga potem ta, da se šole celó zaprejo; za nasledke plesnega razsajanja pa županstva in zdravstvene komisije nič ne vedó. Pa tudi jezikoslovske komisije „italijanske“ v Gorici ni, da bi popravljala čudne jezične spake v plesnih naznanilih. Kaj neki hoče pomeniti „sagra con ballo“? Jez sem že kot deček to vedel, da „sagra“ prihaja od latinsk. „sacra“ (= orum), kar pomenja cerkveno slavnost. In, ker so o priliki cerkvenih godóv in slavnosti napravljali popoldne plese, dali so tudi tem imé „sa-

se je posebno sedanji gospod župnik brigal, dokler mu Vestenekovci niso zgrenili veselja do nje. Jaz sem na pr. videl tū prav izgledne spise deklet, ki so vredni vrsteni biti med lepopisje. Takih menda zdaj ni več.

Ta kraj je zadnji čas postal imeniten posebno o volitvah. Vkljub Vestenekovim in drugim agitacijam je volil namreč vendar národno. Veliko bi se dalo pripovedovati o glasovitem Litijskem paši in o neki borni živalici, ki ima naslov okrajnega zdravnika. Prvi je našim bralcem že dovolj znan, zadnji pa ni vreden, da bi ga človek pod peró vzel.

Toda po teh opazkah naj vrnem se na svojo pot. Vtrujen dospem do župnikove hiše, katera se mi gostoljubno odpre. Bili smo svoji pri svojih („entre nous“ pravi Francoz) in ura nam je pretekla le prenašlo, čeravno smo se pogovarjali le tako, da bi bil naš pogovor tudi državni pravdnik lahko poslušal. Kar se mene osebno tiče, sem našel tu prijatelja, katerega že skoro 15 let nisem videl; zatorej opravičeno veselje moje zavoljo prijetne družbe.

Drugi dan mi je prijazni gospod župnik razkazal bližino poslopja — lepi vrt z zelenjavo, vodnjak napa- jan s strehá, ki ima čisto mrzlo vodo brez vseh živalic, in marsikaj družega, kar kaže, da ni bil le za šolo, ampak tudi za druge reči jako marljiv. Škoda, da ima po Vestenekovcih tako malo hvale za svoj obilni trud! Pa mislim, da ga to ne grize, kajti „óse gredó le na najslajše sadje“.

Ta dan je bil silno vroč, še v senci se je človek potil. Čeravno je bil moj program peš poti, sem bil zato vendar prav vesel, ko mi prijatelj ponudi konjiča, ki naj bi me potegnil do višave nad Trebnjem. Potoma sem radoval se nad zelenimi griči in lepim poljem na obeh stranéh ceste; vse je jako lepo kazalo, skoro vsak kmetič, ki sem ga videl, je bil veselega obraza.

Pripeljeva se do neke zale hiše, voznik pravi, da je to „pod Gabrom“. To tedaj je tista gostilnica, ki je postala znana v novejšem času po Vesteneku! Tu je imel on svoj „amtstag“ (uradni dan), kamor je sklicaval župane, čeravno je to najskrajniši kot njegovega okraja. Kar ga je zarad tega in še nekaj družega prijel „Brencelj“, pa ni več tam „amtstaga“, tudi s šolo pod „velikim Gabrom“ se več tako hudo ne mudí. Vestenek je svoj „amtstag“ preložil drugam.

Bolj iz radovednosti, kakor iz potrebe velim vozniku vstaviti pred gostilnico. Prikaže se na pragu ženska precejšnjega života, čedne postave in prijaznega obraza. Ko zve moje želje, izgine in pride čez minuto časa s pollitrom vina, katero prijazno natoči in ga ponudi najprvo meni, potem pa vozniku z vprašanjem, kam se peljeva. Mene le tako nekako postrani gleda. Ko sva izpila, požene voznik konjiča in naprej drčiva proti vrhu. Na prelazu skočim z voza in se pomikam po cesti navzdol. Povsod kaže se najlepša letina, katere se še celó tički veselé, ker tako prijetno žvrgolé po grmih.

Čez nekoliko časa zagledam v nižavi čez majhne gričke, preko katerih se cesta spušča v nižavo, črn šterž — Trebanjski zvonik. Čim nižje se pomikam, tim bolj soparno postaja. Visoko žito ob obeh stranéh ceste ne dá špranje nobenemu pišu. Trebanjski zvon naznani poldne in kosci se jamejo vračati domú na kosilo — pevajoč. To tedaj je posebnost teh krajev, da kosci pri svojem delu prepevajo in vriskajo. Vsak kraj ima svoje navade.

Vrh zvonika Trebanjskega je vedno videti izza griča, a ko pridem na vrh, zopet pokaže se drug grič pred njim; zdi se mi, kakor da bi se mi umikal, ker mu ne pridem bliže. Narava je tu prav lepa, pot bi me toraj ne vtrudila — al vročina, to je nekaj, kar

omami človeku uhó in oko, da ima edino to željo, da bi kmalu bil na hladnem. Srečujejo me otroci iz šole gredoč in me pozdravljajo s „hvaljen bodi Jezus Kristus!“ — „Amen na veke“, odgovarjam in si mislim: „No, hvala Bogu, tukaj se šola ni še potopila v „konfesijslosno“. (Pozneje sem skusil na drugem kraji nekaj vse drugačnega, kar bo prišlo tudi na vrsto.)

Ves premočen po potu in skoro onemogel vročine prisopiham okoli polu dveh v Trebno ter stopim v prvo gostilno, ki jo zagledam. Vabi me tudi slovenska lipa pred njo. Lipa me ni goljufala, kajti zadel sem dobro gostilnico, kateri je gospodar znani narodnjak gospod Em. Tomšič, župan Trebanjski. No, hvala Bogu! Ohladil in nakosil sem se o zabavnem pogovoru tako, da sem čez poldrugo uro zopet lahkkih nog vzel torbico na ramo in palico v roke ter napotil se proti Mirni peči.

(Dal. prih.)

## Zabavno berilo.

### Iz sodnijskega življenja.

Po spominu starega skušenega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

#### Iz globočine morjá.

(Dalje.)

Do Kube je bila vožnja srečna in primerno nagla. Tu je ladija postala dva dni, priskrbela si vode, in dobila nekaj popotnikov do Evrope. Spitler se z ladije ni ganil in zato je tudi Dolar na nji ostal, češ, da je na suhem presoparno. Tretji dan so zopet na morji na poti naravnost proti Evropi. Štirinajst dni je bilo vreme vožnji zeló ugodno in kapitan je rekel, da bodo drug dan že videli Kanarske otoke, če bo tako lepo ko zdaj. Dolarju začelo je srce urnejše bítí in naglejše kri poditi po žilah; spominjal se je, da bo kmalu dosegel svoj cilj, mislil se je že pri svoji Emi.

Ponoči pa se vzdigne vihar, ki traja s strašno silo tri dni in tri dolge noči. Trdna in močna ladija, ki je prej tako krepko orala si pot po polji morja, je zdaj neokorno truplo z lesa in železa, ječeče pod silo valov in vetrov, ki delajo ž njim, kar se jim zdi. Popotnike popade strah in groza, najplašnejše in najobupnejše se vede Spitler. Slaba vest in pa smrtna nevarnost — to se nikakor ne vjema.

Posebno silovit je vihar tretjo noč. Kapitan že ne more več preračuniti, kje da so, le toliko je skoro gotovo, da je bil parobrod zagnan daleč v stran proti jugu. Dozdaj še ni trpel posebne škode, le en mornar je bil po nekem drogu hudo ranjen. Parobrod pa se je vrlo ustavljal valovom, da si so mu neprenehoma rebra pokala. Zato je kapitan mislil, da bo srečno preстал nevihto, če ga ta ne zažene proti suhi zemlji. Če bi se pa to zgodilo, potem se je bati najhujšega. Kak strah prešine tedaj vse, kar je na ladiji, ko nekdo zaupije:

„Suha zemlja! Na tri (morske) milje daleč se vidi luč“.

„Pripravite čolne, spustite jih doli!“ — velí glas kapitana.

Za tem zagrometa dva topova kot znamenje sile in klic na pomoč. Vse plane iz notranjih prostorov na vrh, tudi Dolar tik za Spitlerjem, ki je tako zmešan, tako prestrašen, da ne vé, kam stopa. Ko pride na vrh in dobí od valov nekaj kapljic v obraz, se obrne nazaj in teče v svojo čumnato. Ta hip se ladija strese, kakor da bi bila nekam zadela, in vrata do notranjih prostorov se zapró.

„Kdor more, reši se“, je splošni klic, vse dere in se rine proti čolnom, Dolarja, ki se je prepričal, da je Spitler še v notranjih prostorih, potiska veliko ljudi pred sabo tako, da nazaj nikakor ne more. Predno se prav zavé, je z drugimi vred v čolnu, ki brzo odrine od ladije v valove s tremi drugimi vred. Od suhega sem se čuje klic, a kaj je Dolarju za rešitev lastnega življenja, če mu nesrečna osoda vzame to, čemur je posvetil svoje življenje — Emo! In to je zgubil, kajti zopet se čuje tresk in — valovi so požrli lepi parobrod, ki se je na dno pogreznil. V istem hipu zgrabi mogočen val tudi čoln ter ga zažene v nižavo. Dolar pride ob zavest. — —

Zbudi se na morskem bregu in gleda krog sebe. Bil je jasen solnčen dan.

„Kje sem?“ — vpraša španjski.

„Na otoku Madejri, señor“ — je odgovor iz ust lične mlade Španijolke, ki se je ž njim posebno vkvarjala, kakor je bilo videti.

(Dalje prihodnjič.)

## Politične stvari.

### Pogled na Ogersko,

kako se Magjari pripravljajo za nove volitve poslancev v državni zbor.

„Extra Hungariam non est vita, si est vita, non est ita“ — to je bil bahaški pregovor Magjarov, dokler so svoj jezik še skrivali in je bil še latinski jezik njihov parlamentarni jezik. Po naše se pravi to: „zunaj Ogerske ni življenja, in če je življenje, pa ni tako kakor pri nas.“

Poglejmo zdaj nekoliko, kakošno je življenje Magjarsko zdaj, ko je gotovo v največem cvetju, ker se pripravljajo za nove volitve poslancev, katere imajo biti prihodnji mesec.

Pretep s krvavimi buticami je zdaj na dnevnem redu. Prvi tak krvavi pretep je bil v Gjengješiu med vladno in nji nasprotno stranko. Ranjenih ni bilo nič manj ko 62 ljudi, treba je bilo vojakov, da so naredili mir. Veliko so jih zaprli. Med pretepači ni bil le priprosti narod, ampak tudi veliko ljudi visih javnih stanov. Po tem se mora sklepati, kako „ritterlich“ je Magjarsko pleme. Zavoljo tega je Tisza uradnikom razposlal okrožnico z ukazom, naj zabranijo vse vladi nasprotne agitacije (eljen volilna svoboda na Ogerskem!) in da se s takimi, ki „motijo mir“ ali kar je vse eno, agitujejo proti vladi, strogo ravna po postavi. Velikim županom je pa ukazal, da morajo svojim uradnikom zabraniti vsak pritisek na volilce in strogo paziti na to, da vsak voli, kogar hoče. Res, prav Magjarsko!

Tisza sam je kandidat v Debrečinu, tem ultramagjarskem gnjezdu; tam hoče rešiti čast svojo in svojega prijatelja Andrassyja. Če on tam zmaga — misli — potem bodo tudi druga Magjarska mesta šla za vlado. Al kaj se mu je pripetilo? Njegovi prijatelji so mu napravili slavoloke, te pa je množica potrgala in podrla, le nekaj jih je rešila silna policija enake osode. Ko je Tisza govoril volilcem, je bil velikansk škandal: njegovi prijatelji so mu kričali „eljen“ (živio), a tem nasproti oglasili so se nasprotniki s sikanjem in žvižganjem tako, da včasih ni bilo razumeti ne ene besede njegove. Policija je potem naredila mir in zaprla več razsajalcev, pa jih je morala več izpustiti, prisiljena, kakor pravijo, po „narodu“. To vse je prav magjarsko in kaže očitno jako protivnega duha zoper vlado

zavoljo notranje politike Andrassyjeve. „Magjar ember“ hoče vojsko z Rusi.

Da je tako, o tem je glavni dokaz kandidat Falk, urednik po Ogerskem najbolj razširjenega lista „Pester Lloyd“. On je, ponujaje se svojim volilcem, jako srdito govoril proti Rusiji in vsemu slovanskemu narodu. Opomnil je, da je bil prihod Magjarov v Evropo in ustanovljenje njihove domovine tu jako važen; oni so zasadili klin med prej zedinjene Slovane, ta klin je — po Palackijevi zgodovini Česki — največi zadržek, da se ne morejo zopet zediniti. Magjarov najhujša sovražnica je Rusija; ona si prizadeva izdreti Magjarski klin in zaganja valove slovanske na-nje. Če se Magjari ne morejo vpreti tem težnjam, je konec Ogerske države. „Zato se jim moramo — pravi Falk — vpirati z vso silo, dokler le eden Magjar živi na Ogerskem. Naj so sklenili v Berolinu, kar jim je drago, — do boja za življenje in smrt mora priti z Rusijo. Če zmaga Magjar v tem boji, se bo smelo reči, da vkljub tisočletne dōbe, kar ima Magjar domovino v Evropi, si jo je iznova osnoval.“ Dalje misli Falk, da v Petrogradu ne bodo pozabili, kako se je Avstro-Ogerska obnašala proti Rusiji prej in o kongresu, da je toraj vojska med Avstrijo in Rusijo gotova! — Take rotomontade menda tudi Ogerskim ministrom ne bodo po volji, ker niso tako kratkovidni, da ne bi naprej videli, da bi v taki vojski vsaj Ogerska glavo zgubila. Zato je Tisza prav rekel, da vlado, ki bi zahtevala vojsko z Rusom, bi bilo treba nemudoma odstaviti.

Srbi Ogerski se tudi pripravljajo z vso marljivostjo za volitve, ne tako pa Slovaki po gorenji Ogerski; ti so za pasivni upor, to je, da ne voliti, češ, da nimajo nikakoršne nade, da bi spravili več svojih zastopnikov v zbor, in da je treba sedanji vladi pokazati svojo nezadovoljnost z nevdeleževanjem pri volitvah. „Obzor“ pa meni, da je na vsak način bolje voliti, če zmagajo Slovaki tudi le v enem okraju, da bi potem njihov poslanec v zboru o vsaki priliki protestiral proti helotskemu stanju, v katerega je Ogerska oblast kontumacirala ves Slovenski narod v Slovakiji. — Al kje se večina dandanes zmeni za proteste manjšine ali celo posameznjakov! —

Tako je na Ogerkem zdaj pred volitvami.

## Mnogovrstne novice.

\* *Sneg meseca malega srpanu.* Iz Lecha v Tirolih piše časnik „Bote für Tirol“ od 4. dne t. m. tako-le: Od 4. ure zjutraj sneži kakor o božiču. Sedaj je 9. ura opoldne, in že ga leži 16 centimetrov na debelo. Včeraj še prekrasno polje in senožeti so pokrite s sneženo odejo. Se ve da tudi na planinah stoji živina do kolena v snegu.

\* *Novo iznajdene narodnosti na Ogerskem!* V letošnjem programu katoliške gimnazije v Nitri in pa brezverske realke v Trenčinu nahajajo se učenci pod imenom sledečih narodnosti: Magjari, Nemci, Magjaronemci, Magjaronemco-slovaki, Nemco-slovaki in Magjaronemco-slovaki! Prečudna zmes! Le — Slovakov ni!

## Naši dopisi.

Iz Rusije 14. junija. — 7. — „Evropsko-turški mir je sklenjen — živila vojska!“ — taka napitnica bi se bila na včerajšnjem poslednjem obedu kongreslerjev v Berolinu najbolje vjemala s situacijo. S prekano se je kongres začel, s prekano se je končal, bistvo Berolinskega kongresa je prekana. Ker morda mnogi čitatelji

„Novicah“: isti slabi tlak, isto nemčursko gospodarstvo, ista „detto feuerwehr“; vendar vedé, da je tudi veliko Slovencev po vseh stanovih, sem si namenil jih poiskati; zato jo vkrenem najprej v Rozmanovo gostilno, kjer sem se bil namenil prenočiti, potem pa v čitalnico. Poslopje čitalnično je krasno, a ne še po vse dodelano, le spodnji prostori so za rabo; v teh je gostilnica, prostor za čitanje in pa dvorana. V čitalnici najdem znanec, s katerimi se spustim v pogovor, ki se suče največ o mobilizaciji, ker je veliko mladenčev dobilo liste kličejoče jih v 24 urah k vojakom; med njimi so bili mladenči iz vseh stanov, celó nekaj dijakov, ki so ravno bili izvršili pismeno maturo in imeli delati še ustmeno; te je osoda bitko zadela. Splošna vojna dolžnost je pač huda reč; — to se čedalje bolj priznava. Kaj bodo ti mladenči počeli vrnivši se nazaj od vojakov? Bodo li potem, to je čez nekaj let, še le delali ustmeno maturo? Jo bodo li tudi prestati mógli, ker se čez leto in dan veliko pozabi? Bodo li še sploh veselje imeli do tega, ko se bodo učenja čisto odvadili? In če bo vojska, se bodo li res še kedaj vrnili nazaj? Tako bo uničena marsikatera nada starišev. Al postava je železna, izpolniti se mora, če tudi se uniči marsikomuh prihodnost. Ni čuda tedaj, da je bilo vse nekako poparjeno, zlasti ker se še ni vedelo, zakaj se mobilizira. Da se res mobilizira, so že vrabci po strebah peli; v Ljubljani pa so konfiscirali liste, ki so pisali, kar je bilo povsod vsacemu znano.

V takem razgovoru nas prav prijetno motijo pevci, ki zapojejo par slovenskih; potem so tudi trobentali jih prav vbrano nekaj na majhnih trobentah; tako je večer kmalu minul in podali smo se spat. Ponočno svečavo oskrbuje tu mesec bolje, kakor svetilnice; menda županstvo misli, da ono samo dosti sveti mestu s švabsko inteligenco.

Drugi dan sem bil namenil se čez Koko (Gorjance) peljati se s pošto, ker je bilo vroče in pot mi že znana. Ker pa pošta odide še le opoldne, sem čas do tje porabil v to, da sem obiskal več prijateljev — vseh ne, ker je bilo mi časa premalo.

Opoldne odrinem s pošto. Bila sta na vozu še dva popotnika: mlada a boleha gospica in nek trgovec. Gospici se ni ljubilo dosti govoriti, zato sem se pogovarjal le s trgovcem in postiljonom. Voz je za deževno vreme že pripraven, a ne za lepo, ker če hočeš kaj videti, se moraš pripogovati do line ob strani, da te sčasoma jame hrbet boleti. Samotna cesta je silno strma, in ljudje in živina po njej veliko trpé. Kar popotnika, če gre peš, za ta trud nekoliko odškoduje, je širok in krasen razgled zlasti na vrhu, ki sega na gornjo stran do Juliških alp (Grintovca) in Triglava, na spodnjo stran pa čez belo Kranjo in Hrvaško do gore Klek v Bosni. Med vsem tem je nasejanih brez števila vasi in nižjih gričev; tudi je videti reke Krko, Kolpo in Lahinjo.

Ko se spustiš navzdol, se ti že pod Lužo pokažejo Vlaške (Grške) vasi in cerkve; zadnje stojé večidel na samem in so videti bolj revne. Tu dohitiš ali srečaš Vlahe, ki se od drugih prebivalcev ločijo po svoji noši in temneji koži; dekleta s pisanimi kopicami na glavi in dolgo kito po hrbtu te tujca prav radovedno gledajo s svojimi črnimi očmi. (O Vlahih sploh bom še pozneje nekoliko spregovoril.)

Od Suhora, ki natančneje pride še pozneje na vrsto, je cesta manj strma, prično se vinogradi na obeh straneh ceste. Tukaj prične rasti znano močno Metliško vino, ki postaja čedalje močnejše doli do Vivodine. Na desni se razteza Semiška gora, kjer raste enako dobra in močna kapljica.

O pol petih popoldne pripeljem se v Metliko,

kjer zagledam na cesti starega prijatelja in pobratima. Ta, dobro vedoč, kaj popotnemu človeku najboljše dé, pelje me k sebi na dom, kjer je pripravljena mala južnica, ki se mi tem bolje prileže, ker ob poti — izvzemši Lužo — ni nobene gostilnice bilo. Pogovarjava se o tem in onem, potem pa greva ogledovat Metliško mesto.

Mestice stoji na gričku ob obnožji Koke, ima nekaj čednih hiš in komendo nemškega reda. Videti je še zdaj, da je ta kraj bil namenjen obrambi ljutih Turkov. Nekdaj je spadalo celó k Hrvaški, kakor še zdaj nekaj krajev na Koki, ki se imenujejo „okraj Sichelburg“ Kar človeka posebno veseli, so tu domači napisi povsod, ker razen par nemčurjev je tu vse narodno. Čitalnica ima prav lične, čeravno nekoliko ozke prostore; a zdaj zidajo hišo, v kateri bo spodobno spravljena. Le nekaj sem jaz tu težko pogrešal: bistre čiste gorenjske vode. Imajo sicer vodovod, a voda ni čista, zlasti o deževnih dnevih je taka, kakor rumeno vino. Se vé, da temu se ne dá pomagati, ker čistih vrelcev po vinskih goricah ni. Gorenjec ima najboljšo vodo, a vino dobiva le slabo in drago; tukaj pa je voda slaba, a vino dobro in cenó, liter ne veljá čez 24 kr.

Zvečer smo bili „pod lipo“ židane volje, peli in pili, pogovarjali se in zabavljali. Prikazalo se je tudi par nemškutarjev, ki pa so kmalu pobrali kopita pred slovenskim duhom.

V prijazni družini spoštovanega trgovca prav slovansko gostoljubno sprejet prebijem noč z okrepčevalnim spanjem. Drugo jutro se napotim proti Podzemlju. A ravna pot ni vselej najkrajša pot, to sem skusil tudi jaz, ker bi bil po ravni cesti zašel na Hrvaško. Srečavali so me pastirji bolj revno živino domú goneč in pevajoč. Melodije so bile slovanske, a ne tužne, ampak gorenjsko-vesele; le besede so jim bile druge. Želeti bi bilo, da bi po tem kraji tudi kak muzični strokovnjak nabral narodnih napevov; nekaj sem jih slišal prav lepih, posebno pri ženskah na polji. Čeravno so ob meji, vendar še nimajo značaja Hrvaškega.

(Dalje prihodnjič.)

## Zabavno berilo.

### Iz sodnijskega življenja.

Po spominu starega skušenega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

### Iz globočine morjá.

(Dalje.)

Do tu so segali spisi Dolarjevi, katere sem bil prebral, ko je že solnce skoz okno gledalo. S spanjem ni nič, to naglo spoznam, zato vstanem in se napravim, da bi šel k Dolarju, da bi ustmeno povedal konec jako zanimive dogodbe. Po pravici povem, če rečem, da si konca nisem mogel po vsem tem nikakor misliti. Gostilnico, v kateri je bil čez noč ostal, mi je bil že sinoči povedal, zato se — v kavarni s sklenico čaja privezavši si dušo — podam naravnost tje. V veži vidim tri služnike, ki ravno skladajo dolg zaboj z voza. Te vprašam po tujcu z imenom „Gutman“, ki je včeraj prišel z Marseilla.

„Le za nami“ — je odgovor — „ravno mu imamo ta zaboj nesti v sobo“.

Jaz grem za njimi in ko dospemo do sobe, se odpró vrata, in on stopi, bled ko smrt, med nje.

„A gospod svetovalec, tako zarano že? Le notri, prosim!“ Delavcem veli dolgi zaboj postaviti v kot

sobe, in ko se je to zgodilo in so nosači odšli, se obrne proti meni:

„Vse brez vspeha, kaj ne?“ — vpraša z milim tužnim glasom. „Tako daleč že, toliko prestat in vse za — nič. To je bridko, gospod svetovalec. O Emi ni duha ne sluba!“

„Ravno zato ni še obupati“ — ga skušam jaz tolažiti. „Truplo njeno se še ni nikjer našlo, tudi je nihče ni videl pri vodi. Ni li po vsem tem mogoče, dá, skoro gotovo, da še živi, da se je skesala, da je s tem korakom hotela le odložiti poroko ali jo celó nemogočo storiti? Ravno kakor ste vi Spitlerja“ — nadaljujem, besedo nalašč napeljuje do te stvari — „ravno kakor ste Spitlerja, ki je tudi vtonil —“

„A, ste že vse prebrali?“ — prične z žalostnim glasom. „Zdaj, ko je vse zgubljeno za-me, imam le še eno dolžnost spolniti. Tu je denar Riparjev, izročite mu ga!“

Podá mi listnico, v kateri so nakaznice na 290.000 gold., in nadaljuje:

„10.000 gold. je bil budodelnik porabil, drugo je tu. Pa ker zapazim, da vam ni še vse jasno, nadaljujem ustmeno svojo povest, kar je nisem mogel zapisati, ker se mi je domú mudilo. Podam vam jo v kratkih besedah“.

„Od potopljene ladije se nas je malo rešilo, tudi kapitan je vtonil. Mene je našla barka na pomoč hitelih otočanov v morji oklenjenega okoli deske razbita čolna. Brž ko se zavem, mi je prva skrb popraševati, če se je Spitler — katerega sem mornarjem natančno popisal, rekoč, da je moj bližnji žlahtnik — rešil. A nihče ga ni videl, tudi se truplo njegovo ni našlo ob bregovji, kakor trupla mnogo drugih vtonjencev, med njimi tudi kapitana. Ladija se je bila cela pogreznila, ker ni bilo nikakoršnih kosov od nje ob bregu in na zopet mirnem morji plavajočih videti. Po tem mi je bilo jasno, da se je Spitler potopil z ladijo vred, da mora še zdaj v njenem trebuhu biti. Al kako ga spraviti na dan? Če bo le par dni v morji, lotile se ga bodo morske živali in potem je za-me vse zgubljeno“.

„Ladija se je bila potopila kak streljaj daleč od brega, morje je tu plitvo, komaj kakih 15 sežnjev globoko. Nesreča se je bila naznanila v glavno mesto in od tod so pričakovali povelja, kaj storiti. Jaz sem vedel, da bodo skušali ladijo v morji razstreliti, da tako k vrhu pride, kar je kaj vrednega, drugo pa se potem po dnu pobere. To mi je povedala mornarska rodovina, katera me je pod streho vzela. Če tedaj ladijo, katera se cela vzdigniti nikakor ne dá, razstrelé, potem je Spitlerjevo truplo razdjano in pas njegov splava po morji. Sam pa ne morem nič storiti, toraj sklenem obrniti se do kacega mornarja in to po deklici, ki mi je tako marljivo in dobrovoljno stregla. Imel sem še precejšnjo svoto denarja, tega sem bil pripravljen žrtvovati.“

(Dal. prih.)

### Mnogovrstne novice.

\* *Različne šege pozdravljanja pri ljudstvih.* V Parizu so zdaj, ko je velika razstava, zbrani narodi iz vseh krajev svetá. Zanimivo je tedaj videti sila različne šege pozdravljanja. Brazilijanec pozdravlja Braziljanca, da položi svojo glavo na trebuh onemu, kogar pozdravlja. — Meksikanec pozdravlja dotakne se najprej zemlje z roko, in potem poljubi roko onega, kogar pozdravlja. — Siamez ima čuden način pozdravljanja: on sleče zgornje hlače in jih omota okoli života onemu, kojega pozdravlja. — Indijanka iz Malabara pozdravlja tako, da popolnem odkrije svoje prsi. — Pozdrav otočanov južnega morja je jako ne-

žen; oni vzamejo svojo pernato krono z glave, in jo postavijo na glavo onemu, kojega pozdravlja. — Kedar se srečata dva Arabca iz Yemena, se postavi eden nasproti drugemu tako, kakor da bi mu hotel roke poljubiti, al drugi ne dopusti tega, kakor da bi to ne smelo biti. — Če hočejo Otahajci zadovoliti svojemu običaju pozdravljanja, morajo sleči gornji del svojega telesa. — Etiopci pozdravljajoči odpašejo pás onemu, kogar pozdravljajo, pa ga okoli sebe opašejo. — Grenlandec liže lice onemu, katerega pozdravlja. — Kafri pljujejo v roke onemu, kogar pozdravljajo. — Evropejci se pozdravljaje odkrivajo. — Kalifornian je najbolj lahkoben, on ne pozdravlja nikogar.

\* *Norec, ki se pametnega misli.* — Sodniški uradnik J. N., ki je zblaznel (znorel) in zarad tega pod kuratelo bil postavljen, je pri Dunajski sodnji vložil prošnjo, naj ga oprostí skrbstva (kuratêle) ter je to prošnjo podprl s sledečimi razlogi: „Jaz se večkrat ménim s prerokom Muhamedom in milujem zanikerne advokate. S prerokom Muhamedom sva jo že dognala, da vsi kristijani prestopijo k islamu (Turški veri), kajti leta vera je pametna. Avstrijska armada, ki ima Bosno zasesti, bo le stanovanje pripravila vsem kristijanom na Turškem. V Evropi ni več mogoče biti, ker po natančnem računu le ena ženska na 22½ možkih pride, to pa je velik zadržek pomnoženju človeštva. Rusija se mora iz Evrope pregnati; da se pa potrebna preselitev narodov kmalu izvrši, sem ukazal že ministerstvu.“ — Temu podobnih norcev je dandanes prav veliko ljudi, ki se za pametne, celó učene štejejo in niso v noriānicah zaprti.

### Nova knjiga o Bosni in Hercegovini.

\* *Bosnien und die Hercegowina.* Kurzgefasste Darstellung aller geografischen, volkswirtschaftlichen und sozialen Verhältnisse dieser Länder nebst vollständigem Lexikon aller Städte und wichtigeren Orte mit möglichst genauer Angabe der Einwohnerzahl nach Religionsbekenntnissen, aller bedeutenderen Flüsse, Seen, Heilquellen, Gesundbrunnen, Gebirge, Bergwerke, Klöster, historisch-interessanter Burgen und Burgruinen, der schönsten Gebirgspartien und aller wichtigen Objekte, mit besonderer Berücksichtigung der Strassen und anderer Communicationswege, nebst vielen volkswirtschaftlichen und historischen Daten. Mit Benützung des besten Quellenmaterials und auf Grund persönlicher Reisen verfasst von Abel Lukšič.

Tako se zove zanimiva knjiga, katera je ravno kar v Pragi na svetlo prišla spisana po dobro znanem Hrvaskem pisatelju. Naslov knjige čitateljem res veliko obeta, pa tudi spolnuje, kar obljubi. Cena knjigi je 1 gold.

Ker je gotovo, da po zasedi Bosne in Hercegovine po Avstriji utegne mnogo obrtnikov, kmetovalcev, trgovcev in družih izobraženih ljudi se preseliti v te jako rodovitni pa zeló zanemarjeni deželi, se je v Zagrebu ustanovila velika agencija (Generalagentur) za naselnike v Bosni in Hercegovini. Ta agencija daje na ustmena ali pismena vprašanja natančna pojasnila proti primernemu honoraru (plačilu) in sicer po 5 gold. za vsako pojasnilo. — Natančna pojasnila so pa res vsacemu jako potrebna, predno kdo sklène svojo domovino zapustiti in se preseliti v tujo mu neznano deželo. Iz tega stališča je prevzela Zagrebška agencija veliko odgovornost, da ne bo nihče zapeljan.

vse mu je šlo po sreči, jaz sem mu želel le to, da bi jih tudi dobro prodal. Za sušenje sliv (češpelj) ima napravljeno sušilnico po Bosenski sistemi, kakoršnih je le redko kje videti. Tudi vse drugo je tako, da nobena reč ne gre v kvar.

Drugi dan od prijetnega tega kraja se napotim proti Radovici. Pot do tje ni dolga, kako poldrugo uro peš; kamnita pa je in pelje večidel po grmovji. Vendar je razgled po Koki in Vlaških vaséh ob nji prijeten. Tu bivajo Uskoki.

Naj mi bo pri tej priliki dovoljeno spregovoriti o gori in ljudeh toliko, kolikor sem slišal od izvedenega moža in župnika, ki že več ko 20 let tù biva.

Večkrat se bere beseda „Gorjanci“, ki ima pomeniti gorovje pričenjajoče se za Novomestom in segajoče daleč v Hrvaško. A ime „Gorjanci“ pomeni le prebivalce tega gorovja; gorovje samo pa se imenuje Koka, kar je dokazano po starinskih pismih, vsled tega prebivalci tega gorovja Uskoki (Uz-Koki = ob Koki bivajoči), in to ne samo Vlaha, ampak tudi katoličani. Da bi imelo gorovje ime od uskokov (pribeglih, Flüchtlinge, Ueberläufer), ni tako naravno, in se tudi ne dá dokazati. Ime „Gorjanec“ je pa na vsak način za gorovje neprilicno, ker „gorjancev“ je tudi drugje, posebno na Gorenskem, pa se vendar nobena gora tako ne imenuje.

Še nekaj o Vlahih, kakor so sedaj. To je večidel bolj revno ljudstvo; nekateri, ki se pečajo s trgovino, so pa vendar tudi zelo premožni. Od katoličanov se razločijo po jeziku, šegi in noši. Tudi so bolj temnega obraza, nezaupljivi, molčeči; ženijo in možé se le med sabo, s katoličani ne. Na čistost deklet držé veliko, žene so v tem obziru manj natančne. Jezik govore bolj srbski, v govoru boš razločil brž Vlaha od Kranjca. Možki so bolj temne barve in hudih oči, ženske pa si mažejo lasé s slanino (špehom); jaz sem srečal dekleta (ki se pozná po kapici in eni kiti, žene imajo po dve kiti in bel prt jim plapoli na glavi); bila je temnega obraza, brhke postave in jako živih črnih oči. Ko se srečava, prašam jo, kako daleč bo še do Radovice. A ona plašno švigne memo mene, ne davši mi odgovora, pri tem pa dobim v nos duh, kakoršnega spuščajo od sebe cigani, in ko za njo pogledam, vidim, da je njena lepa črna kita na belem jopiču zadej naredila grdo črno liso, kakor od maščobe. Reči moram, da je oboje to brž uničilo vtis, ki sem ga dobil od gibčne in lične postave ter mikavnega simpatičnega obraza.

Fará imajo menda petero, a le malokaterokrat povsod svojega župnika. Zato hodijo pogosto v katoliške cerkve, katoliški duhovni jih v sili tudi obhajajo in tako bodo morda kmalu zedinili se s katoličani, ker njihova vera tako ni dosti različna od naše. — Šolo pa gre slabše. Kar jih je naseljenih med katoličani — in teh je precej — ne pošiljajo svojih otrok v nobeno šolo, ampak ti rastejo sami po sebi, kakor divjaki. Meni se je čudno zdelo, da za te ljudi ne veljá „schulzwang“, za vse druge pa. Zakaj bi ne hodili v šolo na Suhor, Radovico itd.? Saj še v Ljubljani hodijo celó katoliški otroci v luteransko šolo! Ali je le katoliška vera nevarna za drugoverce? Se morda bojé, da bi se te ne „nalezli“? Nek učitelj je rekel mi, da se bojí vlaških otrok, ker so tako nečedni, da smrad povsod iz njih puhti. Naj se jih pa prisili, da se bodo ocedili. Morda bi naša vlada za te ljudi tudi lahko kaj storila, ker plačujejo davke prav tako, kakor mi.

(Dalje prihodnjič.)

## Zgodovinske črtice o Kranjskem polku št. 17.

Danes, ko je naš Kranjski polk (regiment) št. 17, zdaj imenovan „polk barona Kubna“, izbran, da z drugimi Avstrijsko-ogerskimi polki zaseda Bosno, utegne čitatelje „Novic“ zanimivati, da zvedó, kolikokrat je ta polk se že vdeležil bojév zoper krvoločnega Turka. Zgodovina nam to-le kaže:

Pod imenom „Hohenlohe-Kirchberg“ l. 1632. ustanovljen, je prvokrat leta 1664. pomagal obsedati Kanizo, potem se je bojeval pri Št. Gotardu. — Leta 1683. ga nahajamo med armadami, ki so prihitele na pomoč Dunaju, katerega so oblegali Turki, in jih zapodile, da si niso upali oblegati ga drugi pot. — Leta 1684. je bil pri obsedi Budima (Ofen), l. 1685. pa v bitki pri Ostrogonu (Gran). — Leta 1716. ga nahajamo v bitki pri Petrovaradinu, pri Temešvaru in pri naskoku njegove Palanke, — leta 1717. pa pri osedi in boji pred Beligradom. — Leta 1737. je s polkom Franc-Lotrinškim branil desno krilo armade in pri potovanji v Niš (Nissa) v Srbiji je stal v prednji straži. Leta 1738. se je bojeval pri Kornii.

V Dalmaciji je bil naš polk prvokrat leta 1797. in je ondi (v Zadru) ostal od 1. julija 1797. do 1. oktobra 1799. leta.

pl. R.

## Zabavno berilo.

### Iz sodnijskega življenja.

Po spominu starega skušenega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

### Iz globočine morjá.

(Dalje.)

Do tu so segali spisi Dolarjevi, katere sem bil prebral, ko je že solnce skoz okno gledalo. S spanjem ni nič, to naglo spoznam, zato vstanem in se napravim, da bi šel k Dolarju, da bi mi ustmeno povedal konec jako zanimive dogodbe. Po pravici povem, če rečem, da si konca nisem mogel po vsem tem nikakor misliti. Gostilnico, v kateri je čez noč ostal, mi je bil že sinoči povedal, zato se — v kavarni s sklenico čaja privezavši si dušo — podam naravnost tje. V veži vidim tri služnike, ki ravno skladajo dolg zaboj z voza. Te vprašam po tujcu z imenom „Gutman“, ki je včeraj prišel z Marseilla.

„Le za nami“ — je odgovor — „ravno mu imamo ta zaboj nesti v sobo“.

Jaz grem za njimi in ko dospemo do sobe, se odpró vrata, in on stopi, bled ko smrt, med nje.

„A, gospod svetovalec, tako zarano že? Le notri, prosim!“ Delavcem veli dolgi zaboj postaviti v kot sobe, in ko se je to zgodilo in so nosači odšli, se obrne proti meni:

„Vse brez vspeha, kaj ne?“ — vpraša z milim tužnim glasom. „Tako daleč že, toliko prestat in vse za — nič. To je bridko, gospod svetovalec. O Emi ni duha ne slha!“

„Ravno zato ni še obupati“ — ga skušam jaz tolažiti. „Truplo njeno se še ni nikjer našlo, tudi je nihče ni videl pri vodi. Ni li po vsem tem mogoče, dá, skoro gotovo, da še živí, da se je skesala, da je s tem korakom hotela le odložiti poroko ali jo celó nemogočo storiti? Ravno kakor ste vi Spitlerja“ — nadaljujem, besedo nalašč napeljuje do te stvari — „ravno kakor ste Spitlerja, ki je tudi vtonil —“

„A, ste že vse prebrali?“ — prične z žalostnim glasom. „Zdaj, ko je vse zgubljeno za-me, imam le še

eno dolžnost spolniti. Tu je denar Riparjev, izročite mu ga!“

Podá mi listnico, v kateri so nakaznice na 90.000 gold., in nadaljuje:

„10.000 gold. je bil hudodelnik porabil, drugo je tu. Pa ker zapazim, da vam ni še vse jasno, nadaljujem ustmeno svojo povest, kar je nisem mogel zapisati, ker se mi je domú mudilo. Podam vam jo v kratkih besedah.“

„Od potopljene ladije se nas je malo rešilo, tudi kapitan je vtonil. Mene je našla barka na pomoč hitečih otočanov v morji oklenjenega okoli deske razbitega čolna. Brž ko se zavem, mi je prva skrb popraševati, če se je Spitler — katerega sem mornarjem natanko popisal, rekoč, da je moj bližnji žlahtnik — rešil. A nihče ga ni videl, tudi se truplo njegovo ni našlo ob bregovji, kakor trupla mnogo drugih vtonjencev, med njimi tudi kapitana. Ladija se je bila cela pogreznila, ker ni bilo nikakoršnih kosov od nje ob bregu in na zopet mirnem morji plavajočih videti. Po tem mi je bilo jasno, da se je Spitler potopil z ladijo vred, da mora še zdaj v njenem trebuhu biti. Al kako ga spraviti na dan? Če bo le par dni v morji, lotile se ga bodo morske živali in potem je za-me vse zgubljeno.“

„Ladija se je bila potopila kak streljaj daleč od brega, morje je tu plitvo, komaj kakih 15 sežnjev globoko. Nesreča se je bila naznanila v glavno mesto in od tod so pričakovali povelja, kaj storiti. Jaz sem vedel, da bodo skušali ladijo v morji razstreliti, da tako k vrhu pride, kar je kaj vrednega, drugo pa se potem po dnu pobere. To mi je povedala mornarska rodovina, katera me je pod streho vzela. Če tedaj ladijo, katera se cela vzdigniti nikakor ne dá, razstrelé, potem je Spitlerjevo truplo razdjano in pas njegov splava po morji. Sam pa ne morem nič storiti, toraj sklenem obrniti se do kacega mornarja in to po deklici, ki mi je tako marljivo in dobrovoljno stregla. Imel sem še precejšnjo svoto denarja, tega sem bil pripravljen žrtvovati.“

(Dalje prihodnjič.)

## Politične stvari.

### Novice iz Bosne in Hercegovine.

Zadnjič že smo omenili, da zasedba Bosne ne bo tako lahko izvršila se, kakor si je menda marsikdo mislil, ki ne pozná Turškega fanatizma. To ni več okupacija ali zasedba, to je že boj, krvav boj z mečem za Bosno in če jo bomo pridobili, pridobljena bo z mečem, po hrabrosti naših vojakov. Ta boj ni lahek, tudi uporniki, mohamedanci po veri, a po rodu Slovani, so hrabri, vrh tega pa podkurjeni še po verskem fanatizmu, tedaj popolnoma divji. Da imajo pa tudi podporo iz Carigrada, ne le v orožji, temveč tudi v ljudéh, da redne Turške čete pristopajo k ustajnikom, to je zdaj že očitno, kar so naši pri Žepču zajeli jih cel bataljon s častniki vred; rekli so sicer, da so jih ustajniki Turški prisilili pridružiti se jim, ali to je finta.

Najhujši agitator zoper Avstrijo je neki „hadži“ Lojo, s pravim imenom Lojo Čurčić, tedaj renegat. Priimek „hadži“ pomeni toliko, kakor „romar iz Meke“; tak je muselmanom svétnik. Svojega posla je bil načelnik tolovajev in prežal posebno na krščanske kupce; kdor je kaj imel, ni bil pred njim nikdar varen; zato je tudi Turška vlada bila razpisala nagrado 500 piastrov na njegovo glavo, a nihče si je ni upal zaslužiti; varno je hodil in strahoval ljudi celó po glavnem mestu Sarajevu v sredi med žandarji. Postave je velike in čvrste, govornosti izvrstne, mohamedanci ga

časté tako, da mu brado poljubujejo, kar je največe spoštovanje. Proti kristijanom je ljut, divji, krvoločni, prav strah Bosne. Ta pošast je zdaj vodja vsega upora proti Avstrijski armadi. Vse dere k njemu, celó iz Albanije, tako da ima že veliko četo pod seboj, kar so pokazale dogodbe zadnjih dni. S koranom je spravil najprej v Sarajevu vse kvišku ter ustanovil vlado po svojem okusu. Kjerkoli se prikažejo druhali njegove, povsod je rop in mor, ker je vnel mohamedance za verski boj, ki je najtrdovratnejši in najgrozovitnejši od vseh. Naši hrabri vojaki ga bodo že ugnali, toda koliko bo preteklo še drage krvi do tje, česar vsega bi ne bilo treba, če bi bila Avstrija vzela Bosno, ko jej je ponujala jo Rusija.

O krvavih dogodbah, katerih smo v zadnjem listu omenili, je zdaj že nekaj natančnejih poročil, katera tu bolj površno posnamemo.

Oddelek generala Filipovića je proti Sarajevemu nastopil pot ob reki Bosni. Sprednje čete so dospele srečno do Maglaja, mestica z nekoliko stotinami mohamedanskih prebivalcev, ki so Avstrijske vojake o prihodu prijazno sprejeli. Po tem sprejemu zapeljan je vodja čete, ko je slišal, da se v Žepčih, mestu z blizu 2500 mohamedanskimi prebivalci, nabirajo na upor ustajniki, da bi jih razpodil, poslal 130 huzarjev tje. A ti, napadeni po ustajnikih, so morali umakniti se nazaj zgubivši nekoliko ljudi. Ko dospejo do Maglaja nazaj, najdejo pred tem poprej jim prijaznim mestom cesto zapaženo, ob enem jih pozdravi streljanje z gričev in hiš tako, da so morali naglo jahaje prodreti skoz mesto; pri tem jih je padlo okoli 50, katere so Turki strašno razmesarili, kakor se je pozneje pokazalo. Tedaj so Turki na ta način povrnilo Magjarom bratovsko sočutje! Po tem so marširale v Maglaj več čete, našle mesto zapuščeno in več silno razmesarjenih trupel padlih huzarjev. Vjeli pa so naši vendar nekaj Turkov in vstrelili vsacega, pri katerem so našli kaj od lastnine huzarjev. Pomikaje se naprej proti Žepču so našli ob ozki cesti večkrat upor, pri mestu pa je bil hud boj, v katerem so zmagali naši, zgubivši več ranjenih in mrtvih; Turkov je padlo veliko več, nekaj so jih vjeli in vstrelili, veliko jih je na begu utonilo. Tu so zajeli tudi čez 400 mož redne Turške armade s poveljniki vred, pa ti se izgovarjajo s tem, da so jih ustajniki silili pridružiti se jim. Mesto je zdaj v rokah naših vojakov, ki se od tod pomikajo naprej proti Sarajevu.

Drug oddelek pod vodstvom generala Würtembergá, ki gre preko reke Vrbasa proti Serajevu in pri katerem je tudi Kranjski polk Khun, je imel 7. t. m. pri mestu in trdnjavi Jajce\*) krvav, 9 ur trajajoč boj, o katerem se do zdaj le toliko vé, da so slednjič naši potolkli sovražnika po številu veliko večega ter vzeli in zasedli trdnjavo. Naš polk se je čudovito hrabro obnašal. Slava! Kolika je zguba naših, se še ne vé, vendar utegne biti nekaj sto mož, ker je ljuti boj trajal 9 ur. Najhuje pa bo menda pri Travniku, okoli 10 ur od Jajca, kjer se zbira velika Turška četa in vsi oni, ki so dozdej ušli. Travnik je najmočnejša trdnjava Turška proti Avstriji. Pot do tje je tudi težavna, vedno po ozki cesti, ob kateri teče reka Vrbasa na eni strani, na drugi pa so strme gore. Vendar, če

\*) Jajce, zgodovinsko imenitno mesto, stoji na jajcu podobnem hribu in ima okoli 3500 prebivalcev, med katerimi kakih 300 rodovin Muhamedancev. Zadnji Bosniški kralj Tomašević je močno trdnjavo tu naredil. Leta 1527. so to mesto zopet Turki dobili v svojo pest. Sv. evangelista Luka je tu živel in umrl. Ko pa so Turki Jajce posedli, so frančiškani truplo njegovo prepeljali v Benetke.



in drugje po Slovenskem navadni z nemškega vzeti besedi: „ja“ (dá) in „né“! V tem kraju bi se od pastirja lahko učil slovenskega jezika marsikak „visok“ gospod.

Prisopihavši na višavo — koga zagledam? Našega Kramariča. Vsak bralec ga pozná iz obravnave deželnega zbora Kranjskega, kjer je marsikako zasoljeno dal vladi in nemškutarjem pod nos. Brž me pelje v svojo klet pod hišo in ohladi mi vroče in suho grlo s kupico dobrega vinca. V hiši sem videl na njegovi mizi časnikov morebiti več, kakor v kaki čitalnici. Naj bi ga posnemali drugi, ki se štejejo za narodnjake, pa niso naročeni na noben časnik slovenski, ampak jih le po kavarnah beró, če jih sploh beró.

Iz Kramaričeve hiše se podám k gospodu župniku. Z njegovega farovža je krasen razgled po Beli Kranji, posebno pa po Vlahih do Vivodine. Škoda, da nisem imel časa sprehajati se po gorovji, kar se ga od tod vidi! Gospod župnik mi je pokazal svoj voinograd, ki je veliko obetal, potem pa svoj vodnjak, napeljan s kapov; vodo sem našel jako mrzlo in okusno.

„Nimate li nikoli uši ali drugih mrčesov v vodnjaku?“ — ga vprašam.

„Nikdar!“ — mi odgovori. — „Toraj imate dobre cedilnike (Filtrirkästen)?“ — „Nič tacega“, mi je odgovor. — „Pa vendar potrebujete dosti solí za svoj vodnjak?“ — „Ne enega funta je še nisem porabil.“ — „Pa kako vendar se vbrantite vodne golazni?“ — „Prav lahko. Vodo imam napeljana z opečnih streh, ta pa sme v vodnjaku s cementom zidanem seči le do odmerjene visokosti, kjer je napravljena luknja, skoz katero se potem voda odteka, kar je je preveč. Odteka se pa zmiraj le stara voda, ker jo na novo pritekajoča spodriva, in tako se voda v vodnjaku nikdar ne vsmradi niti se ne zaredé živali v nji.“

Naj pri tej priliki še opomnim, da ima tudi gospod župnik Suhorski tak vodnjak, a s cedilnikom. Voda je napeljana tudi le z opečnih streh, a vedno čista je in okusna.

Vse to sem navedel le zato, ker se je zadnji čas sprožilo vprašanje, kako bilo bi kapnic varovati povodne golazni. Morda je to nekaj za poskušnjo.

Po kratkem spregledu sedemo za mizo in ga izpijemo kozarec. V tem pride zopet oče Kramarič z velikim ključem, steklenico in kozarci ter nas vabi v svojo drugo klet. Koliko jih ima, ne vem, a šli smo za njim in natočil nam je kapljice kot zlato svitle, ktere se je enkrat Dežman, ko je po Koki botaniziral, tako navlekel, da je proti Metliki gredé svojo glavo v vsak grm vteknil. Še zdaj je znana tam neka pesmica o „cerkvici in mrkvici“; no, vendar bo g. Dežman enkrat imel vsaj v enem kraju spomin.

Ker si pa jaz nisem hotel napraviti tu takega spomina, sem le pokušal sicer izvrstno vino, potem pa napolnil se z znancem, ki sem ga tu dobil, proti Suhoru nazaj. Kramaričovo vino je bilo močno; dobro! da ga nisva več pila, sicer bi bil jaz tudi svojo glavo vtikal po grmih, kakor moj prednik Dežman, a nikakor ne spal na Suhoru, kamor sem prišel nazaj o polnoči.

Zjutraj se zbudim, ko že solnce skoz okna gleda. Bil je ravno sv. Rešnjega Telesa dan. Gospod župnik mi naznani, da bo procesija. Zopet kaj novega za me, ki še nisem videl nobene procesije v teh krajih. Predno pa do te pridem, naj omenim, da sem videl tudi poroko. Se ve, da se ta navadno vrši z velikim ropotom. Godci spremijo ženina in nevesto do cerkve, vse je praznično oblečeno, nevesta ima na glavi nekako krono, ženin pa sila velik „pušlec“. A ta pot tega ni bilo, ker je bil ženin vdovec; nevesta je imela na glavi le majhen venec, ženin pa se je prezentiral v beli obleki in trdih visokih čevljih, dve priči še in vsega je bilo konec.

Slišal pa sem, da svatbe tu po več dni trpé in požró včasih vsaj polovico premoženja ženinovega.

Zvonovi nas vabijo v cerkev, možnarji pokajo; sila veliko ljudi stoji pred cerkvijo, čakaje maše in procesije; med njimi je tudi več Vlahinj (Vlahov nisem videl). Procesija je bila dolga, daljša kakor v kaki veči fari na Gorenjskem. Spredej so šli možje, vsi beli, za njimi ženske tudi belo oblečene z rudečkasto pisanimi prti (rutami) na glavi in večidel z rudečimi nogovicami. Lepo je bilo videti dolgo progo, ki se je potezala okoli briba, le nekaj sem pogrešal tu in po Dolenjskem sploh: visokih majev, kakoršne stavijo po Gorenjskem o tej priliki. Razen tega mi še nekaj drugega ni bilo všeč. Na Gorenjskem (tudi še pod Ljubljano) se skušajo fantje in dekleta v tem, da ta dan napravijo na lastne stroške veličasten; vse dela zastonj, vlačí zelenjavo z gozda in jo postavlja ob poti, okna, koder gre procesija, so razsvetljena, celó po Ljubljani (čeravno je sedanji „liberalni“ župan prepovedal postavljanje maje). Vsega tega tam ni nič, ljudje hočejo plačani biti za vse, kar storé, k vsemu se jih mora priganjati. Zato tu taka procesija ni nič tako veličastna, kakor na Gorenjskem.

Po kosilu sem hotel jaz odriniti proti Novomestu, a postiljon me je pustil na cedilu. Zato sem moral ostati še čez noč tu zlasti, ker je bilo vreme zeló kislo. Žal mi ni bilo, kajti gospod župnik je jako prijeten za pogovor, ne trenutek se nisva dolgočasila. Isto tako drugo jutro ne, ker sva po žgancih in kislem zelji z vozom odrinila „na Lužo“. Tam namreč se srečate pošti iz Novomesta in Metlike. Meni je bilo bivanje na Suhoru jako prijetno, tam bi se človek naselil; zato sem prav težko vzel slovó od preprijaznega mi prijatelja gospoda župnika in peljal se proti Novomestu. Odhajaje priporočil sem gostilničarici v baron Apfaltrernovi hiši, naj bo gostom, če tudi so Slovenci, bolj vljudna, kakor je. Gospod župnik Suhorski naj pa tu javno sprejme od mene zahvalo za preprijazen sprejem malenkosti moje in zagotovilo, da so bili dnevi pri njem mi taki, da jih ne zabim nikdar.

(Dalje prihodnjič.)

## Zabavno berilo.

### Iz sodnijskega življenja.

Po spominu starega skušenega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

#### Iz globočine morjá.

(Dalje.)

Da ne bom predolgo vlekel povesti, naj bo tu ob kratkem povedano, kako sem dosegel svoj namen. Deklica je imela za ljubega čvrstega, pa revnega mornarja, ki je večkrat na dnu morja že bil in pri tem rabil neko kapo, katero je z zrakom napolnil in tako mogel po več minut prestati pod vodó. Do tega sem se obrnil in mu ponudil 300 gold., ako mi spravi na dan v ladiji zaprtega vtopljenca, mojega žlahtnika, kterege bi jaz rad na suhem pokopal. Malo premišljeva je mi to obljubi, če dam še dvema mornarjema, ki ga bosta s čolna v morje spuščala in kviško vlačila, kako plačo. Jaz obljubim skoro zadnji denar svoj in si izgovorim le, da se, čeravno še jako slab, peljem z njimi na morje. To mi dovoli in tako se peljemo po noči v čolnu tje, kjer se je bila ladija potopila. Kraj so morja navajeni ljudje naglo našli, in ko se pogumni mladeneč prvokrat spusti v dno — imel je tudi za to

jako umetno narejeno svetilnico seboj — in ko ga čez par minut zlečeta pomagača zopet na dan, pové, da je prišel do vrha ladije, katera postrani leži. Drugikrat pride z naznanilom, da je prebil okno čumnate, katero sem mu jaz popisal, od strani, in zagledal v prostoru po konci stoječe, z glavo ob strop butajoče zelo napihnjeno truplo. Tretjikrat naznani, da je to truplo z železno krevljo k oknu privlekel ter mu dal zanjko krog vratu. Predno se četrtnkrat potopí, dá meni v roko vrv, rekoč, da naj jo trdno držim, na to zgine zopet pod morje in mornarja pazita na vrv, ki njega drži, jaz pa na svojo. In res! Še predno pride pogumni mladeneč kviško, že buti blizo čolna nekaj ven, ki se jame po morji zibati; videti je kakor kaka napihnjena pošast. Brž za tem prikaže se vrli pomorski junak, ki težko oddahnavši se odloži kapo in odveže svinec od nog. Vsi skup spravimo napihnjeno truplo v čoln in se odpeljemo proti suhi zemlji.“

„Občutke moje, ko sem spoznal truplo Spitlerjevo, je težko popisati. Veselja, ki mi je navdajalo srcé, nisem smel kazati, ker bi bil utegnil z njim svoje tovarše napeljati do misli, da ima to mrtvo napihnjeno truplo za me še kako materijalno vrednost. Še le, ko ga prinesó na dom v mojo ozko stanico, ko sem izplačal, kar sem obljubil, in ko sem sam pri njem, razpnem mu obleko in — skoro bi bil zavriskal — pas z denarjem je ovit okoli života. Naglo ga odvežem, se prepričam, da voda ni prišla va-nj, ga opašem sam pod obleko, potem zapnem mrliču obleko nad napetim truplom in pokličem zopet mornarje v stanico. „Koliko časa utegne to truplo vstrajati brez smradú, brez gnjilobe?“ — jih vprašam. „O señor, dolgo, dolgo, ker se je soli navzelo“ — je enoglasni odgovor. „Bi ga ne mogel pripeljati v Evropo, ker bi ga rad domá pokopal?“ — „Da, señor! Le vodo bomo spustili iz njega, potem ga bo naš zdravnik z neko rečjo pokadil in nabasal, pa bo. On je to že večkrat storil.“ — Zdravnik res pride in vzame truplo v delo. Jaz mu obljubim plačo le potem, če bo truplo zunaj nepremenjeno ostalo, da ga bo vsak poznal, komur je bil ranjki znan. Kako je oni zdravnik svoje delo opravil, vidite tu, če ste poznali Spitlerja.“

Pri teh besedah vstane, gre k zaboju, ga odbije in — pred mano leži v zaboju z mahom in nekaterimi zelišami obdan Spitler skoro nespremenjen; truplo ima le bolj črnikasto barvo in obraz je nekoliko skremžen kakor pri mrličih, ki so se smrti zelo vstrašili.

„Konec povesti“ — prične vnovič, ko je bil zaboj zopet zaprt — „je kratek. Rad bi bil odpeljal se v Evropo, ker je do konca družega leta manjkalo le še kake tri mesece; al zavoljo nemirnega vremena ni prišla nobena ladija v Evropo gredoč memo, pa tudi nobena se ni odpeljala. Še le čez dva meseca sem našel priliko odpeljati se s tem za me toliko vrednim zabojem do Marseilla, od koder sem nemudoma odpotoval sem. — To je zgodovina mojega lova, čegar konec je srečen — a zá-me zdaj več ne.“

Ves spehan se nasloni ob mizo, glava mu pade na dlan in globok zdihljej mu buhne iz polnih napetih prs. Kaj sem čutil jaz, to si vsak lahko misli. Prosim ga, naj se vmiri in privošči izdelanim udom počitka; to bo tudi dubá zopet ojačilo. Britek smehlaj, porok njegovega razdjanega srca, mi je odgovor, potem mi podá roko in reče:

„Zahvalujem se vam za sočutje vaše ter prosim, da greste k Riparju ter mu izročite denar. Zaboj s truplom hudodelnika utegnate vzeti, kedar vam drago, saj sem ga le za sodnijsko rabo seboj pripeljal. Za me bo res najbolje, če si malo počijem.“

(Dalje prihodnjič.)

## Zgodovinske stvari.

### Turki na Kranjskem, Štajarskem, Koroškem in Goriškem

v drugi polovici 15. stoletja.

Po spisu Hammerjevem.

- Leta 1469. so prodrli tretjikrat na Štajarsko do Ptuja (prvikrat so bili ondi leta 1396., drugikrat pa 1418.).
- Leta 1470. so prodrli drugikrat na Kranjsko (leta 1408. prvikrat do Metlike).
- Leta 1472. 7. junija so privreli do Ljubljane.
- Leta 1473. so bili zopet na Kranjskem, na Štajarskem, in prvikrat na Koroškem. Binkoštni ponedeljek so stali pred Ljubljano.
- Leta 1475. na Štajarskem (petikrat) in drugi pot na Koroškem; pri Brežicah so hudo razsajali.
- Leta 1476. na Kranjskem (četrtnkrat).
- Leta 1477. Iskendar paša je prodril do Soče na Goriškem (drugi pot), na Koroško pa so prišli tretji pot.
- Leta 1480. so bili petikrat na Kranjskem, šestikrat na Štajarskem, četrtnkrat na Koroškem.
- Leta 1484. šestikrat na Kranjskem, petikrat na Koroškem.
- Leta 1490. sedmikrat na Kranjskem, od kodar so jih iz Hrušice zapodili.
- Leta 1492. osmikrat na Kranjskem, šestikrat na Koroškem, sedmikrat na Štajarskem.
- Leta 1494. osmikrat na Štajarskem, od kodar jih je cesar Maksimilijan zapodil.
- Leta 1499. tretjikrat na Goriškem, devetkrat na Kranjskem in sedmikrat na Koroškem.

Lahko se iz tega sodi, koliko so naši predniki prestali od teh roparjev, morilcev in požigalcev, ki so vsaki bip privreli v slovenske kraje. Kakošen strah še le pa je Turek bil v prejšnjih časih, ko se je z velikimi armadami vsul na Ogersko in Avstrijo, dvakrat do Dunaja prodril in ga oblegal, pa še dalje do Moravskega in gornje Avstrije segel. Res, da ni razumeti, zakaj da se niso nikoli vse vlade združile v to, da bi bile glavo strle tej divji zveri!

### Naši dopisi.

Iz Rusije 12. avg. — 7. — „Finis coronat opus“ — pravi dobra latinska prislovica. Celi mesec je že prešel, kar se je končal Berolinski kongres, ki se je sešel zato, da bi vstvaril trdni mir na Balkanskem polotoku, da bi osrečil vse narode jugo-vshodne Evrope, upokojil vso Evropo, da bi vničil vsak povod k nezadovoljnosti vseh skupaj in vsacega posebej. Al namesti mirú in izveličanja narodov, kar je Berolinski kongres obetal Evropi, kaj smo doživeli? Nezadovoljnost Bolgarskega naroda, prepir Grškega kraljestva s Turčijo, Avstrijsko vojsko z mohamedanskimi Bosnjaki, nezadovoljnost povsod. To je plod „poštene Berolinske mešetarije“. Iz vsega, kar izteka naravnost iz vozlatih sklepov Berolinskega kongresa, je za zdaj najbolj važna Avstrijsko-Bosnjaška vojska. Ta vojska je jako važna, a pri tem čudno nezapopadljiva. Najbolj čudno je to, zakaj je Avstrijska vlada izprva prepovedala časopisju poročati o tem, kar se v Bosni godi? Avstrija v svoji Bosnjaški svatbi je podobna kmečki nevesti. Ona je že davno želela prejeti Bosno, pa Berolinski snubač jo je moral primorati k zaželeni svatbi z ženinom, ki za njo ne mara; zato svet ni smel vedeti, kaj se na svatbi

slovó od gospoda Rudeža, ki se je odpeljal proti domu; jaz pa sem šel s „Pehličarjem“ v farovž, ki je starinsko zidovje in bilo nekdanj tudi trdnjavica proti Turku, dokaz temu ostanki vretén in jarki krog zidovja. Za farovž je to poslopje preozko, zlasti gospoda kaplana imata premajhne prostore. Tako se po teh krajih povsod nahajajo spomini na Turke.

Večer nam je zopet pretekel ob živahnem pogovoru raznih zadev še prenašlo; skoro je bila ura polnoči, ko smo šli k počitku. Jaz sem prav dobro spal, zbudil me je še le moj prijatelj, ki mi je naznanil, da je zajutrak že pripravljen. Brž se oblečem in grem v drugo sobo, kjer me gospod župnik razveseli z naznanilom, da bodo kmalu na mizi — žganci s kislím zeljem. O saperlot, to je pa nekaj! Toda Gorenec že vé, kaj ima Gorenec rad, posebno če potem kam gré. Prav dobri so bili žganci, še boljša kupica vina ná-nje, in tako sem poslovivši se marširal s „Pehličarjem“ proti Kostanjevici.

Cesta gre tu dolgo časa naravnost, kakor da bi strelil. Sence ni nobene, zato se nama jame kmalu cediti po obrazu pot. Enoličnost in dolgočasnost ceste si preganjava s tem, da gledava krasno okolico, vasi in vinograde ob levi in desni obširnega polja. Tako prideva sčasoma v Kostanjevico, kjer se greva bladiť in suho grlo namočiti v Bučarjevo gostilno. Pivo ni pre-slabo in precej hladno. Okrepčavši se nekoliko greva gledat mestice. Velikih hiš tu ne smeš iskati, vse je nizko, a dosti lično; mestice je na otoku Krke, nekdanj je bilo imenitno po svojem samostanu, ki je kakih 20 minut v stran. Zdaj je postal poslopje okrajne sod-nije, altarji cerkve so v Št. Jerneji. Tako imaš tu dve zapuščeni cerkvi blizo skup.

Unkraj mosta je štacuna glasovitega Gača, ki je bil v „Novicah“ že pred leti tako zeló obdelan. Nič ni smešnejšega, kakor tak napuhnjén nemškutar v kakem malem mestu. Misli, da je Bog ve kaj, in bi celó z ministrom ne menjal; pa ni nič družega, kakor napih-njen mehúr; če ga stisneš, da mu sapa uide, pa ni nič. Pa taki ljudje morajo tudi biti, da svet ni preveč eno-ličen. (Dal. prih.)

## Ozir po svetu.

### Razložki narodov jutrovih in večernih dežel.

Ker smo dandanes skoro bolj na Turškem, kakor domá, naj bralcem našim podamo nekatere črtice o šegah prebivalcev jutrovih dežel (Orientalcev) po po-pisu Hammer-Purgstalovem.

Običaji (šege) tistih narodov, kateri bivajo v de-želah, kjer solnce izhaja, so od onih, ki stanujemo proti solnčnemu zahodu, skoro da malo manj raz-ložni kot sta si noč in dan.

Prebivalec jutrovih dežel ljubi bolj lenobo, za-padnih krajev je pa delaven, gibčen, in želja vedno više priti navdaja vse narode večernih dežel.

Tri reči pa so vsem ljudem na svetu in vsakemu narodu lastne: rojstvo, ženitev in pokop.

Še le 7. dan po rojstvu misli Orientalce, kakošno ime naj bi imel novorojenec, kateremu ga prebivalec zahodnih deželá, če ne prej, vendar kmalu po rojstvu odloči pri krstu.

Pri nas pride ženin po nevesto na dom in ne za-krivajo ji tančice zornih lic. V jutrovih krajih jo pri-peljejo pod nébesom (baldahinu) ženinu; ona ne prinese ničesa družega sabo kakor lišp na sebi, zakaj ženin si mora nevesto kupiti.

K pogrebu ne nesó mrliča zakritega, ampak od-kritega, in ne počasi, ampak naglih korakov leté proti

pokopališču in le včasih se hipoma ustavijo, kakor da bi občutili želje mrtvega, da bi še rad na svetu ostal.

Ravno tako različno je obnašanje prebivalcev izhoda in zahoda v pojedinah, obleki in prebivališči. V starih časih so jedli v jutrovih deželah ležé na roke opiraje se, kar so Grki in Rimljani posnemali; danda-našnji sicer ne jedó več ležé, pa po dva ali trije se vsedejo skupaj z nogami navskriž in jedó vse, razen juhe, z rokami. Zrezano pride vse na mizo, kakor pri nas na kmetih. Med jedjó ne pijejo ničesa, po jedi pa tudi le vodo; tudi jim niso znane pojedine naših krajev.

Dasiravno dandanašnji v Turčiji niso vilice, noži in steklenice polne vina nenavadne, je to le zavoljo go-stov iz naših krajev, in ta navada ne sme prištevati se izhodnim običajem.

Naša oblačila so ozka, kratka in tesna, jutranj-cev široka in dolga pa ročna, in ne spreminjajo se vsak teden kakor pri nas. Po novi šegi in bolj nam podobni so v Turčiji le vojaci in uradniki oblečeni. Pokrivalo jim je ravno takošno še, kakoršno je bilo Abrahamu in kakoršno se na starih kamnih Asirskih in Babilon-skih nahaja izrezano. Pasovi so ondot še zeló imenitni in so znamenje nekake pobožnosti; pri nas so se ohrani-li še pri samotarcih (menihih). Rute ne obešajo ženske okoli vrata kakor pri nas, k večemu na glavo jo pri-vežejo ali se ž njo opasujejo zavolj lepšega. Posnalo pa je naše ženstvo orientalski lišp, kateri se pri nas zeló ceni, namreč ušesnice in zapestnice; a naše zale rožice ne vedó, da to je znamenje podložnosti, znamenje sužnosti!

Ženstviše (Grkov ginaikon) je popolno ločeno od sobe, kjer sprejemajo se gostovi. Po vročih krajih izhoda prebivajo poleti v podzemeljskih sobah in ne-kake veterнице imajo narejene, da si stanišča zračijo. Stari zgodovinarji imenujejo taka stanišča v Bagdadu „baldaco“ — odtod ime baldahin (nebó pri procesijah) in tem sobam podobni so „salle terrene“ Evro-pejskih palač in gradov, pa ne potrebujejo veternic kakor une za zračenje.

Kmetje so tudi tam kakor pri nas. Neznani pa so nam beduini, ker nimamo puščav. Nekako podobo z beduini imajo cigani, ki so pred nekimi stoletji v Evropo prišli.

Na suha zemljišča tudi pri nas vodo napeljujejo, al drugač so naprave, s katerimi v jutrovih deželah zem-ljišča močijo, kakor v zahodnih krajih; tega ne poznajo Perzijanski kjarifi in Egiptovski fellah-i. Koló, ka-tero pri nas okrog se vrteče vodo zajema v golide ter jo v visoka korita zliwa, je drugačno od Arabskega ko-lesa, katero z vejami palmovega drevesa prepleteno ne-prenehoma žalosten šum dela in katerega Arabec cele ure zamišljen posluša, ker že sam na sebi se rad v sanjah zadržuje pri potoku sedé. Zato pa tudi mnogo Arabskih pesem prepeva in popisuje to koló, kateremu pravijo navra; Arabsko to ime se je obdržalo v španj-ski besedi „noro“. (Konec prih.)

## Zabavno berilo.

### Iz sodnijskega življenja.

Po spominu starega skušenega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

### Iz globočine morjá.

(Dalje in konec.)

Obljubivši mu, da se bom popoldne zopet oglasil, grem in se podam naravnost k trgovcu Riparju. Po-

vedó mi, da je v svoji pisarnici, a da nikogar k sebi ne pusti. Toda jaz zahtevam kot sodnijska oseba, da me pusté k njemu, kar se tudi zgodi. Najdem ga na naslanjaču bledega in vpadenega. Ko me zagleda, pravi čmerno:

„O, že vem, čemu ste prišli. Sprideno dete, ki nam je včeraj všlo, se je že vrnilo.“

„Gospica Ema se je vrnila domu in zdrava?“ — prašam komaj skrivajoč svojo notranjo radost.

„Kaka pa, kot zdrava! Le malo premražena je. Pa naj bi bila ostala tam, kamor je všla. Z ženitvijo ni tako nič, ženin se je odpovedal in jaz — — jutri bo vse mesto govorilo, da je bogati trgovec Ripar prišel na kant.“

„Hvala Bogu, da sem prišel še ob pravem času“ — vskliknem na polglasno.

„Kaj? še zasmehovanje — od vas, gospod sodnik?“ zakriči Ripar razjarjen in skoči kviško. „Zasmehovanje od vas, ki niste bili v stanu vjeti mi Spitlerja?“

„Če bi ga pa vendar bil vjel?“ — vprašam jaz mirno in vprem va-nj oči. On zré in ko nič ne odgovori, nadaljujem:

„In če ne bi imel le Spitlerja v pesteh, ampak tudi vam vkradeni denar?“

Ker le še brezsapno zré va-me, kakor da bi besed mojih ne razumil, potegnem po Dolarju mi izročeni zavitek z žepa, ga razvijem in mu pokažem bankine nakaznice na 290.000 gold. Oči se mu odpro skoro do poka in hlastno seže po nakaznicah.

„Stojte, gospod, počasi!“ — ga vstavljam jaz. „Vi ste obljubili tistemu, ki vjame hudodelnika z denarjem vred, lepo plačilo. Prej tedaj to, potem se vam zamore denar izročiti, o čemur boste dali potrebno potrdilo.“

„Gospod“ — prične zdaj strastno in naglo — „meni se mudi. V dveh urah imam plačati okoli 200.000 gld., če ne, moram naznaniti konkurs. Povejte tedaj, kaj zahteva tisti, ki je hudodelnika vjel?“

„Ker se vam mudi, bova, mislim, naglo skup. Ta pogumni mladeneč, Dolar z imenom (pri teh besedah vprem va-nj oči in govorim počasno), kateri vam bo gotovo znan, ker je pred malo leti vašo hčer francoščine učil, zahteva za plačo svojega truda, pri katerem je zastavil svoje življenje in žrtvoval vse svoje premoženje, roko vaše hčeri, gospice Eme, o kateri sem z vaših ust radosten čul, da se je zdrava vrnila. Menim, da ne boste odrekli delavcu plačila, katero je gotovo zaslužil.“

Ripar stoji kakor po streli zadet. Vendar lahko vsak ugane, da je slednjič privolil vse, tudi to, da sem si od nakaznic pridržal jih za 50.000 gold., katere je skonca sam obljubil tistemu, ki bi hudodelnika zasačil. Ta denar sem si bil pridržal za Dolarja.

Ko mi je Ripar dal postavno pobotnico za prejeti denar, se nemudoma podam k Dolarju z veselo novico, katera ga je hipoma oživila. Da sta on in Ema potem kmalu stala pred oltarjem, to se samo razume, prej nego to, kako da ni skočila v vodo, kar je bila za trdno sklenila. To je pozneje sama razodela ljubljenu „možičku“, namreč: S trdnim sklepom, rajši se pokopati v vodi, kakor postati žena judova, je hitela proti vodi. Pride memo kapelice, v kateri je bila podoba Marije. Ko se v to podobo ozrè, se jej zdi, kakor da bi jo Marijne oči svarilno gledale in hotele reči: „Kaj nameravaš? Kaj počenjaš!“ Vsa zmešana gre od tod, zaide na poti in gre, sama ne vedé, kam. Tako je prišla vtujena in z raztrganim obuvalom do neke vasi že daleč od mesta. Tu se zgrudi na skladnino tramov in ne more dalje. Kmalu se nabere okoli nje kup otrok in tudi nekaj radovednih odraščanih vaščanov, a nobeden ne ponudi do smrti trudni pomoči. Slednjič predere

sivoglav starček kup, se obrne proti zijalcem in reče strogo: „Čemu zijate, ne pomaga pa nobeden? Ali ne vidite, da je sirota na pol mrtva?“

Vaščanska drahal se razkropi s krikom: „gospod župnik!“ sivček v duhovni obleki pa pomaga revici na noge in jo pelje na svoj dom. Ko se je malo odpočila in okrepčala, se je spustila v pogovor z župnikom, katerega mili obraz ji je vzbudil popolno zaupanje do njega, tako, da mu je razodela, s kakim namenom je bežala z doma in da stariši ne vedó, kaj je nameravala. Vspeh daljega pogovora je bil ta, da se je zjutraj vdana peljala z župnikom v mesto ter podala se k starišem nazaj voljna trpeti, kar ji je namenjeno. Domá so jo sprejeli s strašno jezo, ker je bil med tem judovski ženin sam prišel razdret ženitev, ko se je po mestu zvedelo, da je neveste zmanjkalo.

To je bil vzrok, da si Ema ni končala življenja. Zakon njen je bil srečen, tudi oče Ripar se je kmalu privadil tega, v kar je sprva le z nevoljo in po okoliščinah prisiljen dovolil, zlasti ko je čez pol leta bogati Izak Morgenstern prišel na kant, ker je njegovo premoženje bilo le v delnicah različnih podvzetij, ki so pa zaporedoma propadla. Vrh tega sem ga dobil še jaz v pest zaradi ponarejanja menjic in več prav grdih goljufij, ki so potem na dan prišle. Obsojen je bil na več let težke ječe.

Malo imam k tej dogodbi še dostaviti. Truplo Dolarjevo se je, ko so ga dotične osebe spoznale, zagreblo v kotu pokopališča, preiskava pa je bila končana, ker ni bilo nobenega gradiva več za-njo.

Trgovec Ripar je bil po vsem tem na zgubi za kakih 10.000 gold. A tega pozneje še čutil ni, marveč je bil vesel, da se je z dobljenim denarjem rešil in da ni dražje plačal tako izvrstnega zeta, kakor je Dolar, zdaj viši sodnik pri neki nadsodnji, ker se je bil potem vrnil k sodnijskemu stanu nazaj in čuda naglo napredoval. Ema mu je najboljša družica za življenje, jaz pa — — jaz sem krstni boter njegovemu starejšemu sinu, ki ima zdaj že brate in sestre.

## Naši dopisi.

Z Dunaja. — Kakor o Bosni in Hercegovini, tako se tudi o grofu Andrassy-u dandanes največ govori tu, pa tudi po vsej Cis- in Translajtaniji. Povsod se vprašuje: ali je Andrassy še minister vnanjih oprav ali pa je že odložil breme, kateremu ni kos. Tukajšnji časnik „Deutsches Montagsblatt“ je prinesel te dni obširen članek, v katerem med drugim to-le piše: „Odpoved Andrassy-eva bi se bila vsakako sprejela, ako bi se ne bilo v viših krogih mislilo, da bi sprejeta odpoved okoli njegove glave ne ovila gloriije mučenca, če bi bil zavoljo njegovih Turkom prijaznih zahtev zdaj iz službe dejan. In tako se je naredil oni kompromis, po katerem je grof Andrassy slovó dal svojim nameram, da bi Turčija in Avstrija skupno gospodovali v Bosni, pa je zato dovoljenje dobil, da sme suvereniteto sultanovo pripoznavati v malo hvaležni obliki. Odpovedno pismo Andrassyjevo je zato na odločilnem mestu z ozirom na ustavno dolžnost bilo rešeno tako, da se mu je reklo, da se odpoved ne more sprejeti, predno delegaciji svoje sodbe ne izrečete o politiki odgovornega ministra. Kako bode ta razzsodba se glasila, to dvorni krogi mislijo že zdaj natanko vedeti. Padeć grofa Andrassyja je gotov. V tem-le imate ključ skrivnostnih dogodob zadnjih 14 dni.“ — Tako piše gori omenjeni časnik z nekim ponosom, kakor da bi vedel pravo. Jaz dostavljam temu le: vederemo!